

VISUOMENĖS GEROVĖS IR VERSLO SĄLYGŲ PALANKUMO VERTINIMO TYRIMŲ ANALIZĖ

Mindaugas Samoška

*Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Verslo vadybos fakultetas
El. paštas mindaugas@samoska.lt*

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjama verslo sąlygų palankumo ir visuomenės gerovės vertinimo problema. Analizuojama mokslinė literatūra. Straipsnio tikslas yra išsiaiškinti ryšį tarp visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo lygio, pasiūlyti kiekybinį metodą, kaip šį ryšį galima ištirti ir nustatyti jo stiprumą tolesniuose tyrimuose. Remiantis moksline literatūra, straipsnyje nagrinėjamos visuomenės gerovės, žmogaus socialinės raidos, verslo sąlygų ir konkurencingumo sąvokos, jų prigimtis, sampratos raida, vartojimas moksliniuose tyrimuose ir tarpusavio ryšys. Visuomenės gerovei vertinti mokslinėje literatūroje yra siūloma įvairių vertinimo priemonių, straipsnyje jos trumpai aptariamoms ir tarpusavyje palyginamos pagal pagrindinius sandaros požymius.

Reikšminiai žodžiai: konkurencingumo vertinimas, gerovė, žmogaus socialinė raida, verslo sąlygos, veiksmų reikšmingumas.

Įvadas

Mokslinėje literatūroje nėra vienos visuotinai pripažintos gyvenimo kokybės koncepcijos ir gyvenimo kokybės apibrėžimo (Hird 2003). Remiantis šiuolaikine darnios plėtros koncepcija, gyvenimo kokybė yra apibūdinama kaip socialinių, ekonominių ir aplinkos veiksnių sąveikos socialinis rezultatas (LR aplinkos ministerija 2003).

Gyvenimo kokybės tyrimų srityje pastaruoju metu pastebimas akivaizdus mokslininkų dėmesio išaugimas (Akranavičiūtė, Ruževičius 2007). Gyvenimo kokybės, visuomenės gerovės koncepciniai modeliai ir gerovės vertinimo priemonės yra kuriamos nuo praėjusio amžiaus vidurio (McCall 2005; Ruževičius 2006).

Apibendrintai visuomenės gerovę galima apibrėžti kaip pagrindinį siektiną bendrą visuomenės narių veiklos rezultatą. Laikantis šio požiūrio krypties, visuomenės gerovės siekis, jos kūrimo sąlygų užtikrinimas taip pat yra ir pagrindinis valstybės, kaip institucijos, tikslas. Įstatymais aiškiai reglamentuotos ir stipriai veikiamos sritys (pvz.: socialinė rūpyba, sveikatos apsauga, taip pat ir verslo sąlygos) turi būti orientuotos į gerovės kūrimą šalyje. Vis daugiau dėmesio pasaulyje yra skiriama būtent bendrai gyventojų gerovei, o ne pavieniems ekonominiams ar socialiniams rodikliams gerinti. Vyriausybės atstovai, visuomeninės organizacijos ir privataus verslo subjektai pasisako už bendros visuomenės gerovės kūrimą, akcentuojama darni įvairių sričių plėtra, siekiant užtikrinti gerovės lygio augimą.

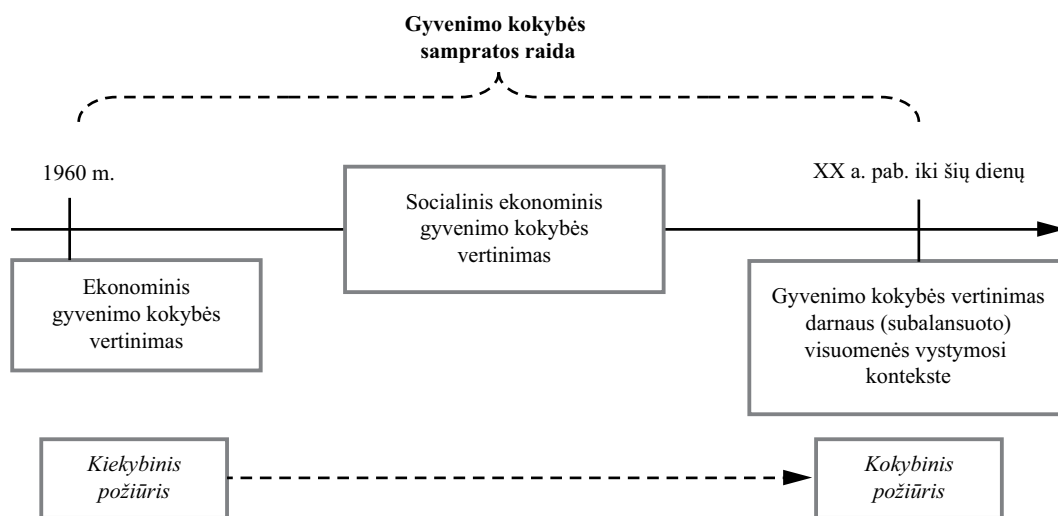
Šalies verslo sąlygų gerinimu, kaip stipriai veikiančiu visuomenės gerovę veiksniu, suinteresuotos šalių vyriau-

sybės ir privataus sektoriaus subjektai. Pagrindiniai argumentai vyriausybėms siekti nuolat gerinti verslo sąlygas yra verslo sąlygų palankumo lygio ir šalies gyventojų gerovės sąryšis. Didžioji dalis darbo vietų demokratinėse valstybėse sukuriami privataus sektoriaus (Melly 2005), todėl verslo sąlygos tiesiogiai veikia gyventojų užimtumą darbo rinkoje, darbo užmokesčio lygį, sukuriama pridėtinę vertę, surenkamų mokesčių kiekį ir kitus svarbius socialinius bei ekonominius rodiklius. Surenkamų mokesčių kiekis tiesiogiai veikia viešųjų paslaugų, teikiamų gyventojams, kokybę ir jų prieinamumo lygį (Van de Walle, Van Ryzin 2011).

Visuomenės gerovės sampratos raida

Tradiciniu požiūriu šalies gyventojų gerovės rodikliu buvo laikomas BVP dydis vienam gyventojui. Tačiau dauguma šiuolaikinių mokslininkų intuityviai sutaria, kad gerovę išreikšti ir vertinti reikėtų remiantis ne tik finansiniais rodikliais, būtina atsižvelgti ir į gyvenimo kokybės rodiklius, kurie išreiškiami tiek kiekybiniais, tiek subjektyvesniais kokybiniais parametrais (žr. pav.).

Per pastaruosius kelis dešimtmečius mokslininkai pasiūlė keletą skirtingų požiūrių apie gyvenimo kokybės (gerovės) koncepcijos sudėtį ir jos vertinimą (Diener, Suh 1997). Mokslinėje literatūroje daugiausiai analizuojami trys pagrindiniai filosofiniai požiūriai į gyvenimo kokybės nustatymą ir vertinimą (Brock 1993). Pagrindinės gerovės vertinimo filosofinės kryptys yra šios: socialinių indikatorių

Pav. Gyvenimo kokybės sampratos raida (Vaznonienė 2010)
 Fig. The development of life quality's term conception (Vaznonienė 2010)

vertinimas (sveikatos apsauga, nusikalstamumo lygis ir kt.), subjektyvus gerovės vertinimas (gyventojų apklausa apie jų asmeninę gerovės patirtį) ir ekonominių rodiklių (kiekybinių rodiklių, oficialios statistikos duomenų) vertinimas (Diener, Suh 1997).

Pavienujų ekonominių rodiklių vertinimas, siejant juos tiesiogiai su gerove, istoriškai yra primityviausias požiūris, kuris šiandien yra intuityviai pripažįstamas klaidingu. Šiuolaikiniuose gerovės moksliniuose tyrimuose aiškiai išsivyravę du požiūriai („mokyklos“) – socialinių indikatorių ir subjektyvaus gerovės vertinimo. Šie požiūriai yra visiškai skirtingo pobūdžio.

Požiūrį, kad gerovę vertinti tikslingiausia yra pasitelkiant socialinių indikatorių tyrimus, palaikančių mokslininkų skaičius išaugo kartu su naujo požiūrio į ekonomikos augimo ir gerovės santykį atsiradimu – „ar tikrai daugiau yra visada geriau“ (Land 1996). Didžiausia socialinių indikatorių naudojimo gerovės tyrimams prieštara yra ta, kad jie nebūtinai tiksliai atspindi žmonių asmeninį gerovės patyrimą (Andrews, Withey 1976; Campbell *et al.* 1976). Tačiau šia problema pasižymi ir subjektyvūs gerovės tyrimai – didelę dalį tyrimo sėkmės iš anksto nulemia pats tyrėjas, korektiškai formuodamas klausimus, nustatydamas imtį, tyrimo apimtį, mastą.

Visuomenės gerovės tyrimai ir vertinimas

Tyrinėjant gyvenimo kokybę susiduriama su rimtais etiniais, conceptualumo ir filosofiniais sunkumais, į ką tyrėjai turi atkreipti dėmesį ir paisyti jų daromą įtaką tiriamam objektui (Rapley 2004).

Svarbus metodologinis klausimas yra, ar tiriant gyventojų gerovę reikėtų naudoti indeksą (paremtą veiksnių rinkiniu), ar pavienius veiksnius atskirai. Kai tyrimams atlikti naudojamas indeksas, sukurtas remiantis atskirų veiksnių kompleksu, tokį tyrimų įrankį naudoti yra paprasčiau, tačiau prarandamas pavienių veiksnių naudojimui būdingas interpretavimo išsamumas (Diener, Suh 1997).

Londone įkurtas *Legatum* nepriklausomas viešosios politikos institutas kasmet atlieka 142 šalių, kuriose gyvena daugiau nei 96 % pasaulio gyventojų ir kur sukuriama daugiau negu 99 % pasaulio BVP, gerovės tyrimą (*Legatum Prosperity Index 2012*). Atliekant *Legatum* gerovės tyrimą nustatyta, kad pagal indeksą labiausiai klestinčios šalys yra nebūtinai tos, kuriose BVP vienam gyventojui didesnis, bet tos, kurių gyventojų sveikata geresnė ir kurių gyventojų pilietinė laisvė mažiau varžoma. Institutas apibrėžia gerovę kaip materialinės padėties ir gyvenimo sąlygų kokybės lygį.

Legatum gerovės indeksas skaičiuojamas pagal 89 kriterijus, sugrupuotus į 8 kategorijas – vienodo reikšmingumo kriterijų grupes. Įverčiai pagal 28 kriterijus yra gaunami atlikus ne mažiau nei po 1200 gyventojų apklausą kiekvienoje iš tyrimo aprėptyje įtrauktų šalių. Pirminių kriterijų reikšmingumas apskaičiuotas 2010 m. remiantis kiekvieno veiksnio koreliacija su gyventojų pajamomis ir *Gallup* patitenkinimo gyvenimu tyrimo rezultatu. Vienas iš grupinių kriterijų yra „Ekonomika“, kuriuo siekiama išsiaiškinti, kas lemia aukštesnes gyventojų pajamas. Pagal tiesioginę proporciją ekonominių rodiklių reikšmingumas galutiniam indekso rezultatui sudaro 12,5 %. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad, skaičiuojant pirminių kriterijų reikšmingumą, regresinės analizės kintamuoju buvo pasirinktos vidutinės

gyventojų pajamos (BVP vienam gyventojui), t. y. kiekvieno pirminio kriterijaus reikšmingumas atspindi, kokią įtaką atitinkamas veiksnys turi vidutinėms gyventojų pajamoms.

Žurnalo *International Living* autoriai skaičiuoja gyvenimo kokybės indeksą. Skaičiavimo metodikoje išvardinti 9 skirtingo reikšmingumo grupiniai kriterijai. Grupiniai kriterijai „Gyvenimo kaina“ ir „Ekonomika“ kartu lemia 35 % galutinio indekso vertės. Kiti grupiniai kriterijai nėra tiesiogiai susiję su ekonominiais rodikliais ir materialine gerove (*International living* 2011).

Leidinio *The Economist* padalinys EIU 2005 m. pristatė gyvenimo kokybės indekso skaičiavimo metodiką ir atliko tyrimą, į kurį buvo įtraukta 111 šalių. EIU tikslas buvo sukurti gyvenimo kokybės matavimo priemonę, pagrįstą tik kiekybinių duomenų analize. Tyrime vertinami 9 gyvenimo kokybės veiksniai. Veiksmų reikšmingumui nustatyti pasitelkta regresinė analizė, kurios rezultatai rodo, kad BVP dydis vienam gyventojui yra antras pagal svarbą gyvenimo kokybės rodiklis po sveikatos ir tikėtinos gyvenimo trukmės šalyje. 1 lentelėje pateikiami duomenys rodo, kad regresinės analizės būdu nustatytas veiksmų reikšmingumas itin skiriasi nuo *Economist.com* atliktos apklausos rezultatų.

Veiksnys „Politinis saugumas ir laisvė“ yra susumuotas dviejų veiksmų rezultatas – „Politinis stabilumas ir

saugumas“ ir „Politinė laisvė“. Todėl remiantis EIU apskaičiuotu atskirai kiekvieno iš 9 veiksmų reikšmingumu, sveikata yra svarbiausias veiksnys, jo reikšmingumas nežymiai skiriasi nuo materialinės gerovės veiksmo reikšmingumo. Lyginant atotrūkį tarp kitų likusių veiksmų, galima teigti, kad sveikata (tikėtina gyvenimo trukmė) ir materialinė gerovė (BVP vienam gyventojui pagal perkamosios galios paritetą) yra du svarbiausi ir beveik vienodai reikšmingi veiksniai vertinant gyvenimo kokybę pagal analitinius duomenis. Taip pat, remiantis Europos Komisijos užsakymu atliktos apklausos duomenimis, BVP dydį vienam gyventojui kaip svarbiausią gyvenimo gerovės rodiklį įvardijo 24 gyventojai iš 28 šalių.

Lietuva patenka į daugelio gerovės vertinimo tyrimų apimtį. 2 lentelėje analizuojamas Lietuvos įvertinimas pagal geriausiai pasaulyje žinomas gerovę vertinančias metodikas 2011 m.

Iš lentelės duomenų akivaizdu, kad Lietuva geriau vertinama pagal tas gerovės vertinimo metodikas, kurių vertinimo aprėptis didesnė, t. y. kai vertinamas didesnis šalių skaičius. Galima priežastis yra ta, kad, taikant metodikas, pagal kurias vertinamas mažesnis šalių skaičius, neįtraukiami arba negaunami duomenys iš trečiojo pasaulio šalių, todėl Lietuva labiau išsivysčiusių šalių kontekste užima žemesnę vietą. Į tyrimo aprėptį įtraukus daugiau

1 lentelė. Skirtingais metodais apskaičiuotų reikšmingumo veiksmų palyginimas (EIU 2005)

Table 1. Comparison of factor weighting results generated by different methods (EIU 2005)

Veiksnys	<i>Economist.com</i> reikšmingumas	Rangas	EIU apskaičiuotas reikšmingumas	Rangas
Materialinė gerovė	11,5	5	18,8	3
Sveikata	15	2	19	2
Šeimos institutas	14,3	3	11,3	5
Darbo saugumas	11,9	4	7,7	6
Socialinė ir visuomeninė veikla	10,9	7	12,2	4
Politinis saugumas ir laisvė	25,3	1	26,2	1
Lyčių lygybė	11,1	6	4,7	7

2 lentelė. Lietuvos įvertinimas pagal gerovės vertinimo metodikas (sudaryta autoriaus)

Table 2. Lithuania's performance in different prosperity indexes (made by author)

Nr.	Indeksas	Lietuvos vieta pagal indeksą	Vertinimo aprėptis	Procentilis (Lietuva)	Ketvirtis (Lietuva)
1	<i>Legatum</i> indeksas	44	110	0,39	2
2	EIU gyvenimo kokybės indeksas, 2005 m. duomenys	63	111	0,56	3
3	Žmogaus socialinės raidos indeksas (HDI)	40	187	0,21	1
4	<i>International Living</i> žurnalo gyvenimo kokybės indeksas	37	191	0,19	1
5	<i>WordPress</i> gyvenimo kokybės indeksas	30	137	0,22	1
6	Laimingos planetos indeksas (HPI), 2012 m. duomenys	120	151	0,79	4

Afrikos, Pietų Amerikos, Pietvakarių Azijos šalių, Lietuvos rezultatas gerėja. Išimtis yra tik HPI tyrimo rezultatai, kurie mokslinėje literatūroje kritikuojami dėl tyrimo metodikos susitelkimo ties aplinkosaugos problemomis. Šio tyrimo aprėptis santykinai didelė (151 šalis), tačiau Lietuvos rezultatas pagal šį indeksą patenka tik į 4 ketvirtį.

Išanalizavus šešias mokslinėje literatūroje dažniausiai minimas metodikas, nustatomi požymiai, pagal kuriuos jos vertinamos:

- 1) kriterijų rinkinys;
- 2) kriterijų grupavimas;
- 3) vertinimo būdas;
- 4) įverčių sintezavimas.

Nagrinėtų metodikų vertinimas pagal identifikuotus vertinimo požymius pateikiamas 3 lentelėje.

Visuomenės gerovės ryšys su verslo sąlygų palankumu

Verslo sąlygų veiksniai, kaip ir gerovės veiksniai, negali būti įvertinami remiantis tik vienu kriterijumi, priešingu atveju vertinimo išsamumas keltų abejonių, rezultatai būtų sunkiai interpretuojami. Siūloma tokio tipo tyrimuose pasitelkti daugiakriterius vertinimo metodus. Daugiakriteriai vertinimo metodai yra analitinė priemonė, skirta alternatyvoms įvertinti, remiantis dideliu kriterijų skaičiumi (Tsaur, Tzeng, Wang 1997; Wang, Lee 2009; Tsou 2008; Singh, Benyoucef 2011).

Verslo sąlygų vertinimo tyrimuose yra būdinga tapatinti verslo sąlygų, konkurencingumo ir verslo aplinkos sąvokas (Titarenko *et al.* 2007; Vijeikis, Makštutis 2009). Netiesiogiai atskiriamos dvi sąvokos ir jų tarpusavio san-

3 lentelė. Lyginamoji gerovės vertinimo modelių ir metodikų analizė pagal vertinimo požymius (sudaryta autoriaus)

Table 3. Analysis of prosperity assessment models due to evaluation principles (made by author)

Metodika	Analizės požymiai			
	Kriterijų rinkinys	Kriterijų grupavimas	Vertinimo būdas	Įverčių sintezavimas
<i>Legatum</i>	8 grupiniai kriterijai, 89 pirminiai kriterijai	Kriterijai grupuojami pagal įtaką konkrečiam veiksmui (nustatyta regresinės analizės metodu)	Įverčiai pagal 28 kriterijus yra gaunami atlikus ne mažiau nei po 1200 gyventojų apklausas kiekvienoje iš tyrimo aprėptyje įtrauktų šalių	Vienodas grupinių kriterijų reikšmingumas, pirminių kriterijų reikšmingumas apskaičiuotas 2010 m., remiantis kiekvieno veiksnio koreliacija su gyventojų pajamomis ir <i>Gallup</i> pasitenkinimo gyvenimu tyrimo rezultatu
EIU	9 kriterijai	Negrupuojami, iš viso 9 pavieniai kriterijai	8 veiksniai vertinami kiekybiniu metodu (statistika, duomenys iš kitų indeksų), 1 veiksnys ekspertų apklausos metodu	Veiksmių reikšmingumas nustatytas pasitelkiant regresinę analizę, tyrimas vienkartinis
HDI	4 pirminiai kriterijai – 2 priminiai ir 1 sudėtinis iš dviejų pirminių kriterijų	2 pavieniai kriterijai, 1 sudėtinis kriterijus, sudarytas iš dviejų skirtingo reikšmingumo pirminių kriterijų	Kiekybinių rodiklių sintezavimas pagal nustatytą formulę, 2 pavieniai kriterijai, 1 sudėtinis kriterijus	Dviem pirminiams kriterijams priskirti skirtingi reikšmingumo veiksniai, likę 2 pirminiai kriterijai vienodo reikšmingumo, turi sudėtinį kriterijų
<i>International Living</i>	9 grupiniai kriterijai	Neįvardintas pirminių kriterijų kiekis, nes didelė dalis imama iš kitų institucijų skaičiuojamų indeksų, kartojimosi tikimybė išlieka	Kiekybiniai duomenys, imami iš statistinių šaltinių, kitų institucijų indeksų	Kiekvienoje vertinamoje kategorijoje balai skiriami palyginamuoju principu, grupinių kriterijų reikšmingumo veiksniai skirtingi (pvz., ekonominiai rodikliai – 35 %)
<i>WordPress</i>	6 grupiniai kriterijai, 14 pirminių kriterijų	Kriterijai grupuojami pagal įtaką konkrečiam veiksmui, dviejų lygių kriterijai	Kiekybiniai duomenys, imami iš statistinių šaltinių, kitų institucijų indeksų	Grupinių kriterijų reikšmingumo veiksniai skirtingi (ekonominiai rodikliai – 20 %), veiksmių vertinimas palyginamuoju principu
<i>The Happy Planet Index</i>	3 kriterijai	3 negrupuojami kriterijai	<i>Gallup World Poll</i> apklausos duomenys, oficiali tikėtinos gyvenimo trukmės statistika, <i>Ecological Footprint</i> tyrimo duomenys	Veiksmių reikšmingumas vienodas, sintezavimas naudojant statistinius ir subjektyvius apklausos duomenis

tykis – verslo sąlygos įvardijamos kaip tiesiogiai šalies konkurencingumą lemiančių veiksnių rinkinys (Samoška 2012). Šalies konkurencingumas gali būti suprantamas kaip šalies gebėjimas sėkmingai konkuruoti tarptautinėje aplinkoje, taip pat kaip ekonomikos produktyvumo augimo ir gyvenimo lygio rodikliais išreikšta visuomenės gerovė (Stredna, Zubkova 2012).

Bendrą gyventojų gerovę ir ją lemiančius veiksnius tiriantys mokslininkai sutaria, kad vertinti gerovę tik ekonominiais rodikliais nepakanka. Tačiau valstybė savo šalies gyventojams gali pasiūlyti geresnes socialines, sveikatos apsaugos, švietimo paslaugas, sukurti geresnę gyvenamąją aplinką, infrastruktūrą, tuomet, kai į valstybės biudžetą yra surenkama daugiau mokesčių, gyventojų užimtumas yra didesnis. Vadovaujantis šiuo veiksnių ryšiu ir jų dėsningumo prielaida galima teigti, kad verslo sąlygų palankumo lygis materialinę gerovę veikia tiesiogiai, o bendrą gyventojų gerovę – netiesiogiai.

Verslo sąlygos stipriausią tiesioginį ryšį turi būtent su materialinės gerovės rodikliais: naujų įmonių kūrimusi, bendru verslumo lygiu, surenkamų mokesčių kiekiu, tiesioginių užsienio investicijų kiekiu, BVP dydžiu, užimtumo lygiu ir kitais ekonominiais rodikliais.

Netiesioginio ryšio nustatymas ir įvertinimas kiekybiniais metodais gali pareikalauti nepagrįstai didelių sąnaudų, nes pats gerovės vertinimas kiekybiniais rodikliais literatūroje mažai aptartas.

Pasak Diener ir Diener (1995), daugiau nei 62 procentai visuomenės gerovės yra susiję su gaunamomis pajamomis (BVP vienam gyventojui). Tačiau nepaisant didelės pajamų įtakos gerovei, didelė dalis gerovės rodiklių turi netiesioginę priklausomybę nuo pajamų. Pavyzdžiui, visuomenės gerovės rodiklis „raštingumas“ ir „universitete besimokančių žmonių skaičius procentais“ smarkiai išauga didėjant vidutinėms pajamoms žemo pajamų lygio šalyse, tačiau aukšto pajamų lygio šalyse augant pajamoms raštingumo rodikliai išlieka gana stabilūs.

Kadangi remiantis atlikta literatūros analize ekonominės gerovės rodikliai laikytini svarbiausiais arba vienais iš svarbiausių vertinant bendrą gyventojų gerovę, tikslinga būtų matuoti verslo sąlygų įtaką ir ryšį su gerovės rodiklių kompleksu, kuriame svarią dalį užima ekonominiai rodikliai. Išanalizavus žinomiausias gerovės vertinimo metodikas, galima teigti, kad didžiausią įtaką materialinės gerovės rodikliai bendram gerovės indeksui turi Jungtinių Tautų kasmet atliekamo tyrimo (HDI) metodikoje – tiesioginė BVP rodiklio įtaka galutiniam įverčiui sudaro 1/3 nuo viso rezultato. *International Living* (IL) žurnalo metodikoje ekonominių rodiklių įtaka galutiniam rezultatui sudaro 35 % – BVP dydis, nedarbo lygis, infliacijos lygis kartu

daro įtaką iki 15 %, o komfortiško gyvenimo kaina šalyje daro įtaką iki 20 % galutinio rezultato.

Nors ekonominių rodiklių įtaka galutiniam gerovės vertinimo rezultatui pagal HDI ir IL metodikas yra panašaus dydžio, tolesniuose gerovės vertinimo tyrimų ryšio su verslo sąlygomis tyrimuose tikslinga naudoti HDI tyrimo duomenis. Ši pozicija grindžiama tuo, kad IL tyrimo kriterijų ribos nustatomos subjektyviai, tyrimo vykdytojai tą pabrėžia metodikos apraše.

Subjektyvūs gerovės tyrimai taikant apklausos metodus yra paplitę praktikoje, rezultatai dažnai smarkiai skiriasi tiriant tas pačias visuomenes. Per vieną iš tokių tyrimų nustatyta, kad subjektyvi visuomenės gerovė, vertinta remiantis 55 šalių gyventojų apklausos rezultatais, daugiausiai priklauso nuo pajamų lygio, žmogaus teisių padėties ir socialinės lygybės. Pajamų lygio ir subjektyviai vertinamos gerovės ryšys (koreliacijos koeficientas – 0,59) šio tyrimo metu pasirodė stipresnis negu interpretuojant tik Jungtinių Amerikos Valstijų gyventojų apklausos rezultatus (Diener *et al.* 1995).

HDI tyrime naudojami tik kiekybiniai duomenys, išvengiama subjektyvaus ekspertų vertinimo visuose tyrimo etapuose. Todėl vykdant gerovės ir verslo sąlygų ryšio tyrimus, sudaromos galimybės naudoti tik kiekybinius duomenis, taip pat ir parinkti kiekybinius tyrimo metodus – koreliacinę analizę, netiesinę regresinę analizę.

Išvados

1. Verslo aplinka apibrėžiama kaip kompleksiskai veikiančių politinių, ekonominių, kultūrinių, techninių ir socialinių veiksnių visuma, daranti įtaką verslo subjektui ir jo vykdomos veiklos efektyvumui.
2. Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize visuomenės gerovės tyrimų tema, iki šiol nėra sutarta dėl visuotinai pripažįstamos gyvenimo kokybės koncepcijos ir visuomenės gerovės apibrėžimo sąvokos taikymo.
3. Išanalizavus visuomenės gerovės sampratos istorinę raidą mokslinėje literatūroje, akivaizdu, kad šiuolaikinis požiūris į gerovės vertinimą yra platesnis ir apima didesnę rodiklių skaičių, nebesiremiamą vien pajamų lygio matavimo rezultatais, vertinimo metodikoje naudojami kompleksiniai indeksai, susidedantys iš atskirų veiksnių.
4. Siekiant didesnio tyrimų pagrįstumo, tolesniems verslo sąlygų palankumo ir visuomenės gerovės ryšio tyrimams tikslinga taikyti kiekybinius tyrimo metodus. Pirminiams rezultatams gauti galima taikyti porinės regresinės analizės metodą. Įsitikinus daromų prielaidų pagrįstumu, tikslesniems tyrimams atlikti tikslinga taikyti netiesinės regresinės analizės metodą. Iš straips-

nyje analizuotų gerovės vertinimo metodikų tolesniems tyrimams tinkamiausias yra Jungtinių Tautų Žmogaus socialinės raidos indekso (HDI) modelis. Ši išvada grindžiama tuo, kad HDI tyrimo rezultatai gaunami apdorojant tik kiekybinius duomenis, tyrimo rezultatai atnaujinami ir publikuojami kasmet.

Literatūra

- Andrews, F. M.; Withey, S. B. 1976. *Social Indicators of Well-Being: Americans' Perceptions of Life Quality*. Plenum Press, New York. <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4684-2253-5>
- Akranavičiūtė, D.; Ruževičius, J. 2007. Quality of Life and its Components' Measurement, *Inžinerine Ekonomika – Engineering Economics* 52(2): 44–49.
- Brock, D. 1993. Quality of life in healthcare and medical ethics, in M. Nussbaum and A. Sen (Eds.). *The Quality of Life*. Oxford: Clarendon Press, 95–132. <http://dx.doi.org/10.1093/0198287976.003.0009>
- Campbell, A.; Converse, P. E.; Rogers, W. L. 1976. *The Quality of American Life*. Russell Sage Foundation, New York.
- Diener, E.; Diener, C. 1995. The wealth of nations revisited: Income and quality of life, *Social Indicators Research* 36(3): 275–286. <http://dx.doi.org/10.1007/BF01078817>
- Diener, E.; Diener, M.; Diener, C. 1995. Factors predicting the subjective well-being of nations, *Journal of Personality and Social Psychology* 69(5): 851–864. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.69.5.851>
- Diener, E.; Suh, E. 1997. Measuring quality of life: economic, social, and subjective indicators, *Social Indicators Research* 40(1): 189–216. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1006859511756>
- Hird, S. 2003. *What is Wellbeing?* A brief review of current literature and concepts. NHS Scotland.
- International Living's Quality of Life Index 2011. Where the Numbers Come From.
- LR aplinkos ministerija. Darnaus vystymosi strategija 2003. Vilnius.
- Legatum Institute in London. 2012. Legatum Prosperity Index 2012 [žiūrėta 2012 11 22]. Prieiga per internetą: <http://press.prosperity.com/>.
- McCall, S. 2005. *Quality of life*. Oxford: Oxford University Press. 315 p.
- Melly, B. 2005. Public-private sector wage differentials in Germany: Evidence from quantile regression, *Empirical Economics* 30(2): 505–520. <http://dx.doi.org/10.1007/s00181-005-0251-y>
- Ruževičius, J. 2006b. Quality models and their application for the improvement of organizations activities, *Forum Ware International* 1: 16–24.
- Rapley, M. 2004. Quality of life research: a critical introduction, *Quality of Life Research* 13(5): 1021–1024. <http://dx.doi.org/10.1023/B:QURE.0000025693.23152.fe>
- Samoška, M. 2012. Verslo aplinkos veiksmų analizė ir jų vertinimo kriterijai, iš 15-oji Lietuvos jaunujų mokslininkų konferencija „Mokslas – Lietuvos ateitis“ 2012 metų teminė konferencija „Verslas XXI amžiuje“, 2012 m. vasario 2 d. [CD]. Vilnius: Technika, 1–6. ISSN 2029-7149. ISBN 9786094570957.
- Stredná, L.; Zúbková, M. 2012. The Position of Slovakia in Competitiveness Ranking – the Causes, Impacts and Prospects, *Business, Management and Education* 10(1): 38–49.
- Singh, R. K.; Benyoucef, L. 2011. A fuzzy TOPSIS based approach for e-sourcing, *Engineering Applications of Artificial Intelligence* 24(3): 437–448. <http://dx.doi.org/10.1016/j.engappai.2010.09.006>
- Social indicators and the quality-of-life: Where do we stand in the mid-1990s? *Social Indicators Network News (Sinet)* 45: 5–8.
- Titarenko, V.; Zabielaite, J.; Rudzki, R.; Rojaka, J. 2007. *Verslo sąlygos ir jų gerinimas Lietuvoje*: taikomojo mokslinio tyrimo ataskaita 1: 132.
- Tsaur, S. H.; Tzeng, G. H.; Wang, K. C. 1997. Evaluating tourist risks from fuzzy perspectives, *Annals of Tourism Research* 24(4): 796–812. [http://dx.doi.org/10.1016/S0160-7383\(97\)00059-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0160-7383(97)00059-5)
- Tsou, C. S. 2008. Multi-objective inventory planning using MOPSO and TOPSIS, *Expert Systems with Applications* 35(1e2): 136–142.
- Vazonienė, G. 2010. Subjektyvios pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės socialiniai ekonominiai veiksniai, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 10(2): 186–204.
- Van de Walle, S.; Van Ryzin, G. 2011. The order of questions in a survey on citizen satisfaction with public services: Lessons from a split-ballot experiment, *Public Administration* 89(4): 1439–1450. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9299.2011.01922.x>
- Vijeikis, J.; Makštutis, A. 2009. Small and Medium-sized Business Competitiveness in Lithuania, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 15(2): 328–338.
- Wang, T. C.; Lee, H. D. 2009. Developing a fuzzy TOPSIS approach based on subjective weights and objective weights, *Expert Systems with Applications* 36 (5): 8980–8985. <http://dx.doi.org/10.1016/j.eswa.2008.11.035>

PROSPERITY, HUMAN DEVELOPMENT AND EASE OF DOING BUSINESS RESEARCH ANALYSIS

M. Samoška

Abstract

The article addresses the problem pertaining to the ease of doing business and prosperity assessment. Scientific literature was analyzed in order to ascertain the link between prosperity and ease of doing business in general. Development of the quality of life conception is discussed and presented in the figure. Prosperity evaluation and assessment instruments differ in terms of evaluation scheme, assessment factors and the type of evaluation process. The article provides the analysis of the best known instruments.

Keywords: competitiveness, prosperity, human development, ease of doing business, factor weighting.